



ПРОУЧВАНЕ НА ОПИТ, НАГЛАСИ И МОТИВАЦИЯ ЗА ВКЛЮЧВАНЕ В ДОПЪЛНИ-
ТЕЛНИ ОБУЧЕНИЯ В ДИГИТАЛНА СРЕДА

Евдокия Христова-Пенчева¹

SURVEY OF THE EXPERIENCE, ATTITUDES, AND MOTIVATION FOR PARTICIPATION
IN ADDITIONAL TRAINING IN A DIGITAL ENVIRONMENT

Evdokiya Hristova-Pencheva

Abstract: This research aims to analyze current data on the experience, attitudes and motivation for participation in additional training in a digital environment in Bulgaria. Through empirical data and theoretical analysis, the key factors that influence participation in these courses, as well as the barriers that hinder the learning process, have been identified.

Keywords: education for adults, additional training in digital environment, lifelong learning, digitalization of education, technology

Въведение

В последните години дигитализацията на образованието претърпя значителна трансформация, като онлайн и дистанционното обучение се превърнаха в неизменна част от академичния и професионалния пейзаж. Възможността за допълнително обучение в дигитална среда предлага значителни предимства, включително гъвкавост, достъпност и персонализация на учебния процес (Klaassen 2025). Въпреки това, участието в подобни курсове зависи до голяма степен от личните нагласи, мотивацията и индивидуалния опит на обучаемите (Batusan 2025).

Изложение

Според изследвания, мотивацията за участие в допълнителни дигитални обучения е силно повлияна от вътрешни фактори като кариерни амбиции, самоусъвършенстване и личен интерес към темата (Korkmaz 2025). В същото време, външни фактори като достъп до технологии, соци-

¹ **Евдокия Йорданова ХРИСТОВА-ПЕНЧЕВА** – докторант в Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, Педагогически факултет, Катедра „Специална и социална педагогика“.

ална подкрепа и преподавателски методи също играят ключова роля в ангажираността на обучаемите (MacLeod 2025).

Различните проучвания в различните държави извеждат противоположни изводи, че отношението към онлайн обучението може да бъде както положително, така и скептично. Например, студентите и работещите професионалисти често възприемат дигиталните курсове като удобен инструмент за самообучение, но изразяват притеснения относно липсата на лична комуникация и практическите умения, които могат да бъдат по-трудни за усвояване в онлайн среда: (Moradi 2025). Според Zimmerman, B. J. (2002), студентите, които са по-саморегулирани, са по-способни да управляват времето си, да си поставят цели и да упорстват при предизвикателства в онлайн среда за обучение. Според Димитрова (2020), в българския контекст мотивацията за участие в онлайн курсове е свързана основно с кариерно развитие и нуждата от придобиване на нови дигитални компетентности. Изследванията на Лазарова и Бояджиева (2019) показват, че положителните нагласи към електронното обучение често зависят от предишен опит с технологии и субективната оценка за тяхната ефективност. От друга страна, затрудненията при използването на дигитална среда (напр. ниска компютърна грамотност) могат да доведат до демотивация и отпадане от обучителния процес.

Настоящото изследване има за цел да анализира актуалните данни за опита, нагласите и мотивацията за участие в допълнителни обучения в дигитална среда в България. Чрез емпирични данни и теоретичен анализ са идентифицирани ключовите фактори, които влияят на участието в тези курсове, както и бариерите, които затрудняват процеса на обучение. Разбирането на тези аспекти е от съществено значение за подобряване на дигиталното образование и създаване на по-ефективни обучителни платформи.

Методология

Тип изследване: анкетна

Инструмент: комбинирано – онлайн (чрез Гугъл формуляр) и хартиен въпросник.

Описание на анкетата: Анкетата карта съдържа общо 23 броя въпроси, разпределени по следния вид: 18 затворени въпроса, от които 9 са скалярни и 5 затворени въпроса с опция за допълнителен отговор.

Извадка: Проучването е проведено сред 403 пълнолетни граждани на Република България.

Период на провеждане: 01.11.2024 – 31.01.2025г.

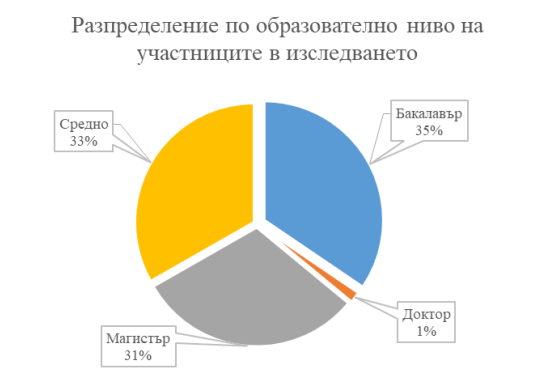
Демографски характеристики: възраст (Фиг. 1), пол (Фиг. 1), местожителство (Фиг. 2), образование (Фиг. 3), професионален статус (Фиг. 4):



Фиг. 1.



Фиг. 2.



Фиг. 3.



Фиг. 4.

Резултати и Дискусия

Преди всичко трябва да се каже, че темата е твърде многообхватна и обширна и е практически невъзможно да се обхванат всичките и аспекти и проблеми с помощта само на една анкета, но все пак настоящото проучване ще даде моментна снимка на ключови въпроси относно опита, нагласите и мотивацията за включване на възрастни в процеса на учене през целия живот в частност в дигитална среда без да претендира за изчерпателност на получените резултати.

Първите два въпроса от същинската част на анкетата са свързани с досегашния опит на анкетираните при участие в допълнителни обучения извън средно или висше образование и участие в допълнителни обучения **в електронна среда** извън средно или висше образование. 309 от участниците или 76,67% са отговорили, че са се включвали в допълнителни обучения, а едва 212 от същите или 52,61 % отговарят, че са се включвали в допълнителни обучения в електронна среда. Данните показват, че курсовете за продължаващо обучение в дигитална среда са популярни, но все пак има и потенциал за увеличаване на техния дял в системата на обученията на възрастни. Фиг.5 и Фиг.6

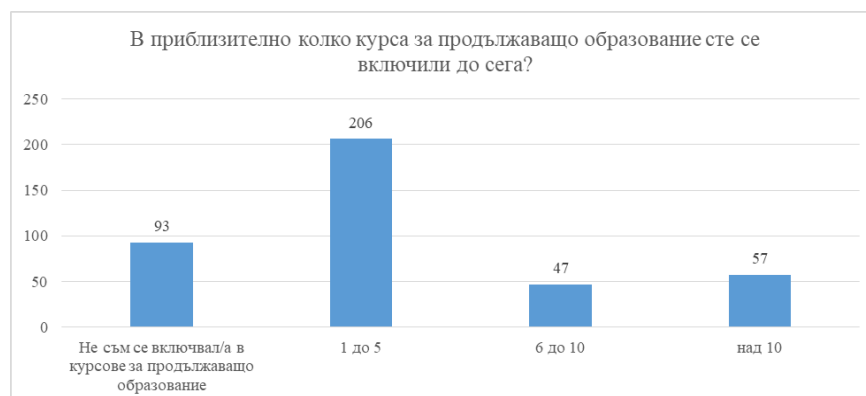


Фиг. 5.



Фиг. 6.

Следващите два въпроса свързани с досегашния опит са свързани с броя и вида на обученията. Относно броя на обучителните курсове, в които са се включили анкетираните отговорите са както следва: Не съм се включвал/а в курсове за продължаващо образование – 93 души равняващи се на 23,08%, 1 до 5 курса – 206 души или 51,12%, 6 до 10 курса – 47 души (11,66%) и над 10 курса – 57 души (14,14%). (Фиг.7)



Фиг. 7.

Спрямо вида на обученията анкетираните посочват следните отговори: Не съм се включвал/а в допълнителни обучения – 71 души, Професионално обучение – 135 души, Ключова компетентност – 213 души, Неформално обучение – 127 души, Специализирани обучения – 155 души. Въпросът позволява маркирането на повече от един отговор при попълване на анкетната карта. (Фиг. 8)



Фиг. 8.

Анализът на тези два въпроса показва, че има голям брой не обхванати от процеса на учене през целия живот лица, а значителната част от участвалите в допълнителни обучения са се включили в малък брой обучения от 1 до 5 броя, което показва, че би следвало да се предприемат и приложат нови подходи и политики, които да въвлечат неактивните лица за включване в обучения. Положителен признак е високият процент участие в ключови компетентности, което е показател за адекватна европейска политика в сферата на обученията на възрастни.

Следващите въпроси в анкетната карта са свързани с нагласите и мотивацията на лицата да се включат в продължаващи обучения. На въпроса „Срещали ли сте трудности при включване на обучителен курс?“ анкетиранияте отговарят както следва: Никога не съм търсил/а допълнително обучение до сега – 71, Не, нямах проблем с включване на обучителен курс – 279, Да, дълго чакане за сформирание на група – 18, Да, не ми беше удобно времето на провеждане на учебните часове – 23, Да, цената беше много висока за мен – 16, Да, не ми хареса учебната програма – 6, Да, нямах достъп до учебната програма – 9. (Фиг. 9). Така получените отговори показват, че преобладаващо е мнението за липса на трудности при участие в курсове за възрастни, но все пак има наличие на проблеми относно времевата рамка на учебните часове, което лесно би се преодоляло с асинхронна форма на дистанционни обучения в дигитална среда, както и липсата на информация за обучителните програми. Тази теза е валидна и за ценовите диапазони, тъй като внедряване на асинхронно обучение би напалило разходите и би вдигнало конкурентоспособността на дружествата, които предлагат различен вид квалификации.



Фиг. 9.

На въпроса: Планирате ли в следващите две години да се включите в допълнително обучение?“ 69,73% или 281 души посочват положителен отговор, а 122 лица равняващи се на 30,27% отговарят с НЕ. (Фиг. 10)



Фиг. 10.

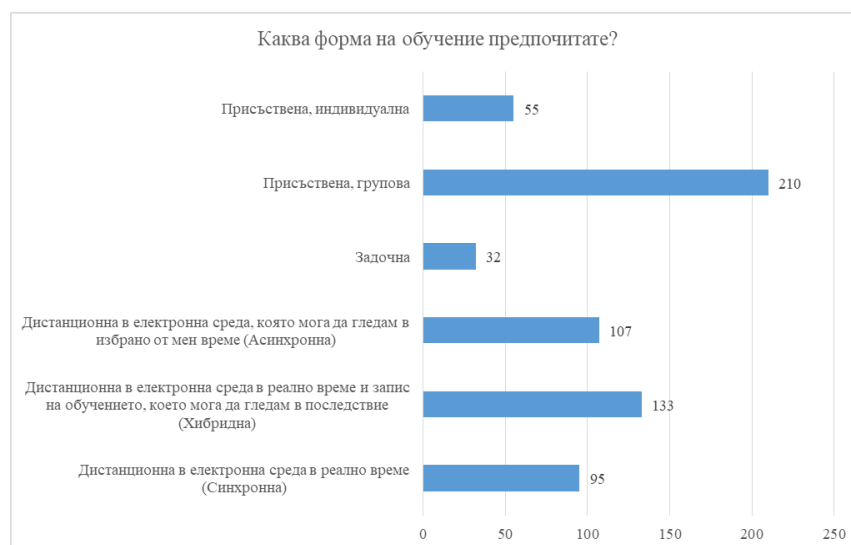
Тези данни показват все по-висок процент на лица, които биха предприели действия за включване в процеса на учене през целия живот.

При измерване на мотивационните причини на лицата е предоставена възможността да посочат повече от една причина за участие в продължаващи обучения, които маркират като най-значими стимули „Ще получа документ за това, че съм присъствал в обучение“ „Смятам, че ще мога по-лесно да се реализирам на трудовия пазар“ и „Административна необходимост“ (Фиг. 11). Анализът на тези отговори показва, че официалното признаване на резултатите от обучението и административната легитимност са водещи за мотивацията, но не е и за подценяване бъдещата реализация на трудовия пазар и работната заплата, които могат да подтикнат лицата да бъдат по-активни в решенията и действията си за участие в квалификационни курсове.



Фиг. 11.

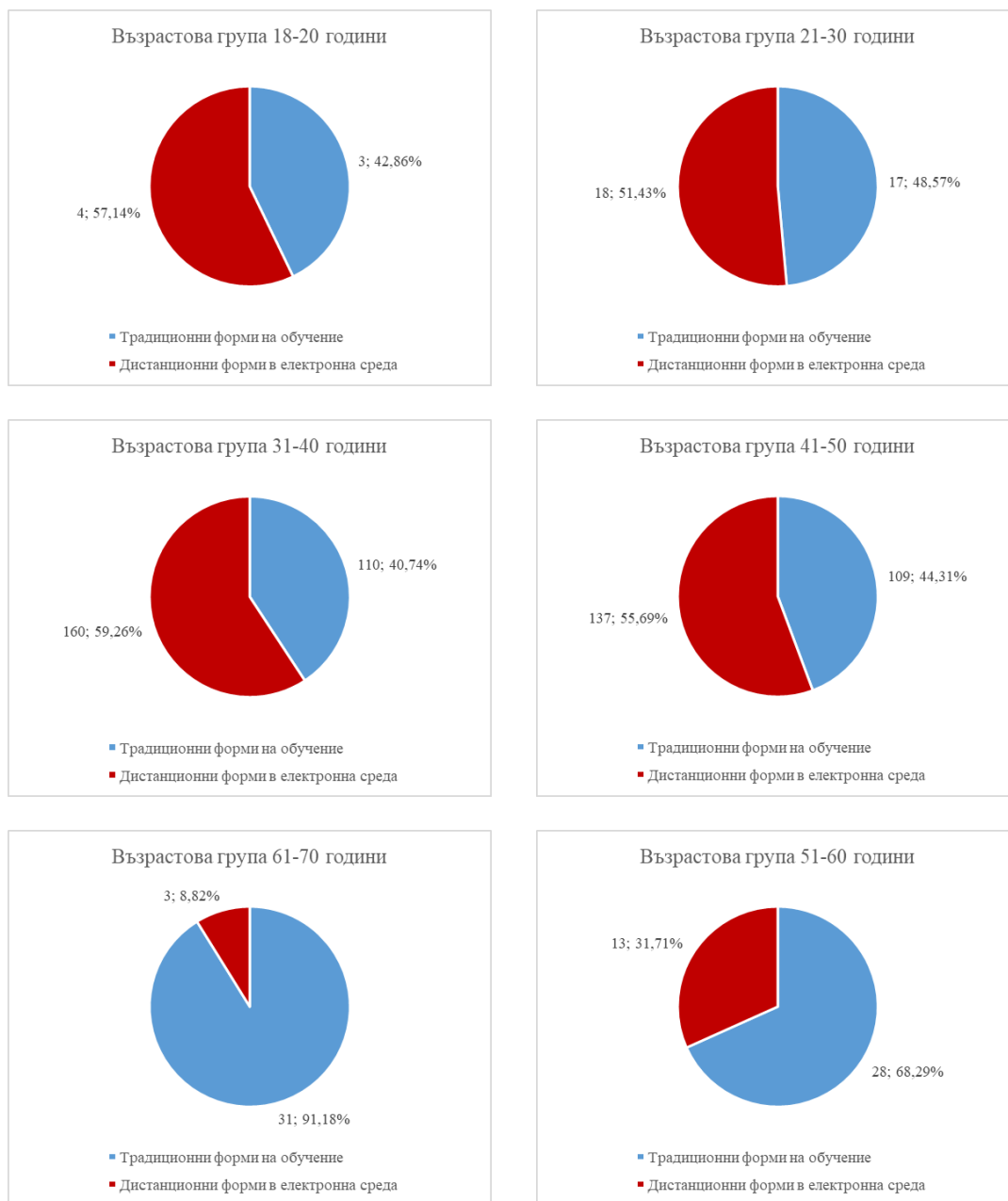
Предпочитанията на анкетираните лица относно формата на обучение са поляризирани между традиционните и дистанционно провежданите квалификационни курсове като 210 души са посочили присъствената форма в групов формат за най-желана, а трите вида на дистанционно обучение в електронна среда на със съизмерими скали от 95 до 133 избрали тези опции. (Фиг. 12)



Фиг. 12.

Но е интересен анализа на предпочитанията по възрастови групи, при който е видно, че по-младите групи и представителите в активна възраст предпочитат дистанционните форми в електронна среда, докато с напредване на възрастта предпочитани са традиционните форми на обучение (Фиг.13). Предвид естествения развой на човешкия живот тенденцията за използване на електронни способи за провеждане на квалификационни курсове ще се засилва в бъдеще.

Анкетата завършва с пет скаларни въпроса с възможност за един избор от отговорите: „Без значение“, „Маловажно“, „Средно важно“, „Важно“, „Изключително важно“. Те имат за цел да оценят значението на различни компоненти от обучителните курсове, които могат да се тълкуват като ограничаващи влияния или стимули за включване в дадено обучение.



Фиг. 13.

На въпроса от скаларен тип „От какво значение е да имате предварителен достъп до учебната програма и темите включени в нея?“ мнозинството от анкетиранияте определят важността над средно равнище. Тези данни дават право да се смята, че предварителното оповестяване на учебните програми и теми могат да мотивират част от населението да участва в квалификационни курсове. (Фиг. 14)



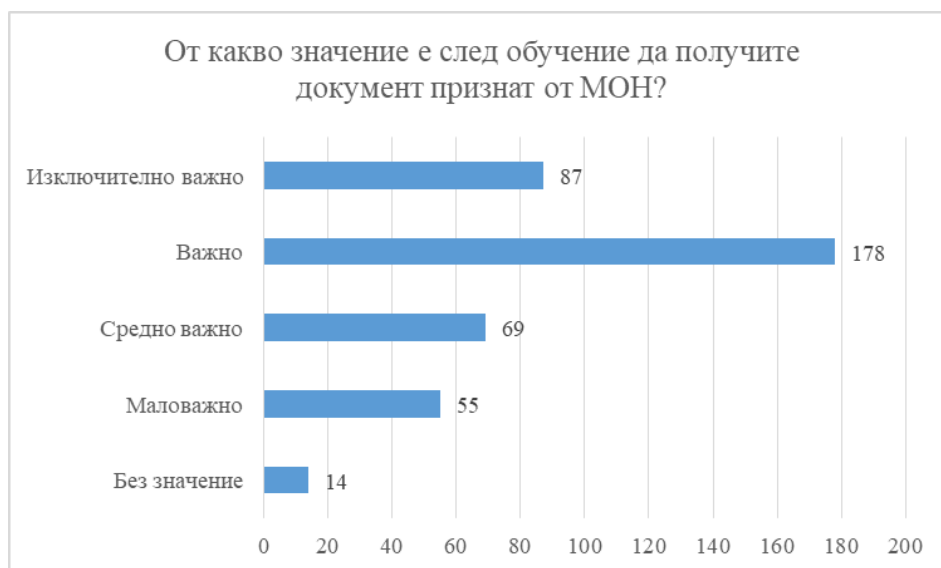
Фиг. 14.

Според данните от проучването езиковата бариера е от голямо значение за анкетираните, като повече от 50% посочват, че провеждането на квалификационни курсове на български език е важно или изключително важно за тях. (Фиг. 15)



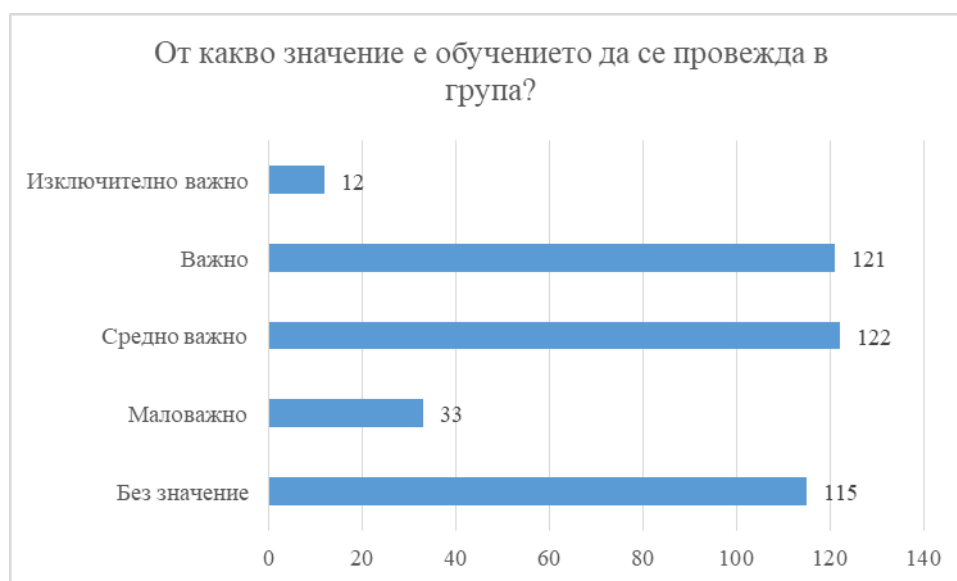
Фиг. 15.

Легитимността на продължаващото обучение също има значение за голяма част от анкетираните, като отговорите са разпределение по следния начин: Без значение - 14, Маловажно – 55, Средно важно – 69, Важно- 178, Изключително важно – 87 (Фиг. 16).



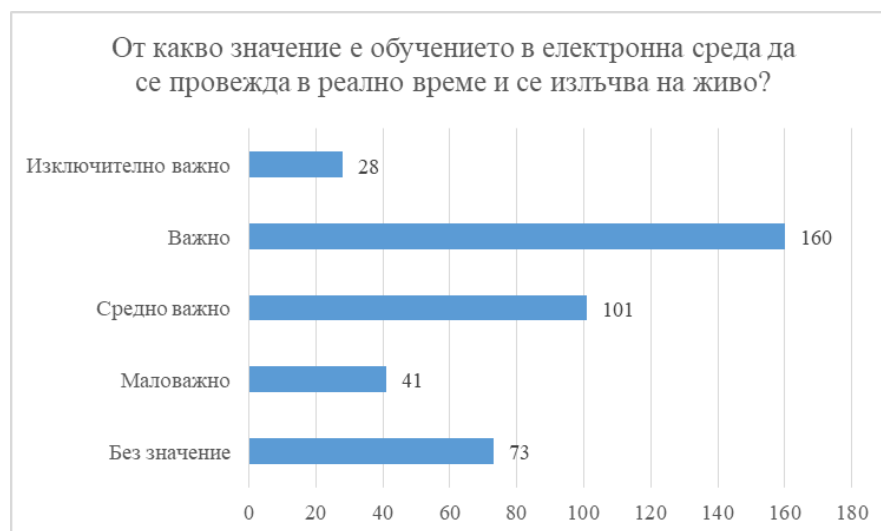
Фиг. 16.

При запитване относно груповото провеждане на обученията мненията са твърде поляризирани и не може да се изведе извод, който да определи дали това е ограничаващо влияние при вземане на решение и оценка на нагласите. (Фиг. 17)



Фиг. 17.

Колкото до значението на живото излъчване на обученията в електронна среда също се наблюдава нехомогенно мнение, което не дава отговори за най-ефективната форма на продължаващото обучение в дигитална среда. Мнозинството от анкетираните или 265 души са посочили отговорили Важно или Изключително важно, но все пак е необходим и допълнителен анализ на тази тема. (Фиг. 18)



Фиг.18.

Заклучение

Изследването ясно показва, че въпреки напредъка в сферата на ученето през целия живот, предизвикателства като информираност, достъпност, дигитални умения и легитимност на обучението продължават да бъдат ключови бариери. Високата мотивация за бъдещо участие и предпочитанията към цифрови формати сред младите обаче предлагат реална възможност за развитие на иновативни, персонализирани и достъпни форми на квалификация. Политиките трябва да се насочат към интеграция на дигитални методи, валидиране на обучителни резултати и таргетиране на неактивните групи в обучителния процес.

ЛИТЕРАТУРА

Batucan, N., et al. (2025). Exploring the role of ChatGPT in learning mathematics among pre-service mathematics teachers.

Korkmaz, H., Ceylan, A., & Akbiyik, M. (2025). Voices from crisis: Perspectives of EFL learners on emergency distance education after an earthquake.

Klaassen, R. G., MacLeod, M., Nizam, K., & Isaac, S. R. (2025). Epistemic Fluency in Interdisciplinary Learning Environments; Interdisciplinary education and the complications of integration.

Moradi, R., Mohammadnejad, M. (2025). The Effectiveness of Integrating Philip Cam's Brain Stories with Creative Drama Method on Moral Intelligence and Social Skills of Elementary School Students.

Zimmerman, B. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *theory Into Practice*, 41(2).

Димитрова, М. (2020). Мотивационни аспекти на електронното обучение в контекста на учене през целия живот. Годишник на ПУ „Паисий Хилендарски“, Педагогически факултет.//**Dimitrova, M. (2020).** Motivatsionni aspekti na elektronното obuchenie v konteksta na uchene prez tseliya zhivot. Godishnik na PU „Paisii Khilendarski“, Pedagogicheski fakultet.

Лазарова, Е., Бояджиева, П. (2019). Ученето на възрастни в България – нагласи, мотивации и бариери. Образование и технологии.// **Lazarova, E., Boyadzhieva, P. (2019).** Ucheneto na vuzrastni v Bulgariya – naglasi, motivatsii i barieri. *Obrazovanie i tekhnologii*